

22. Måling av virkelig verdi

22.1 Innledning

IFRS 13 regulerer ikke *når* virkelig verdi skal anvendes, men definerer virkelig verdi og beskriver *hvordan* virkelig verdi skal måles når en annen standard krever eller tillater slik måling. IFRS 13 kommer til anvendelse ved virkelig-verdi-måling både for finansielle instrumenter og for eiendeler og gjeld som ikke er finansielle instrumenter. Eksempler på ikke-finansielle eiendeler som kan eller skal måles til virkelig verdi er investeringseiendommer og biologiske eiendeler, og IFRS 13 kommer også til anvendelse ved måling av virkelig verdi fratrukket salgsutgifter i nedskrivingsvurderinger.

IASB ga ut IFRS 13 (i 2011) av flere grunner. Den viktigste var å redusere kompleksiteten og øke konsistensen når virkelig verdi måles. Mange IFRS-standarder krever eller tillater selskaper å måle eller opplyse om virkelig verdi av eiendeler, forpliktelser eller egenkapitalinstrumenter.

En annen grunn var å forbedre opplysningene om virkelig verdi. IASB mener at standardens opplysningskrav bidrar til at brukerne bedre kan vurdere verdsettelsesmetoder og inndata brukt i virkelig-verdi-målingen.

En tredje grunn til utgivelsen av IFRS 13 var å oppnå konvergens med US GAAP, som også ble endret av FASB på samme tidspunkt. IASB og FASB jobbet sammen for å forsikre seg om at *virkelig verdi* har samme betydning etter IFRS og US GAAP, og at retningslinjene for hvordan virkelig verdi skal måles og opplyses om er de samme. Det er likevel noen forskjeller mellom IFRS og US GAAP når det gjelder når virkelig verdi er påkrevd eller tillatt brukt.

Utgangspunktet i IFRS 13 er at virkelig verdi defineres som en utgangspris som mottas eller betales for å komme seg ut av en eiendel eller en forpliktelse. Verdimåling basert på utgangspris gjelder uavhengig av selskapets intensjon og/eller evne til å selge eiendelen eller overføre forpliktelsen; ledelsen skal bruke antakelser som markedsaktører ville ha brukt i prisingen av eiendelen eller forpliktelsen. Virkelig verdi skal i utgangspunktet baseres på at salget av eiendelen eller overføringen av forpliktelsen finner sted i hovedmarkedet. For ikke-finansielle eiendeler må ledelsen vurdere hva som er den beste mulige bruken av eiendelen for markedsaktører – denne bruken kan være forskjellig fra eksisterende bruk. Når

virkelig verdi måles, skal selskapet gjøre mest mulig bruk av relevante observerbare inndata og minst mulig bruk av ikke-observerbare inndata.

22.2 Virkeområde

IFRS 13 kommer til anvendelse når en annen IFRS-standard enn IFRS 13 tillater eller krever måling til virkelig verdi, eller måling basert på virkelig verdi, eller opplysninger om virkelig verdi.

Rammeverket for måling av virkelig verdi i IFRS 13 kommer til anvendelse både for virkelig-verdi-målinger ved førstegangsinnregning og for etterfølgende virkelig-verdi-målinger, dersom dette er tillatt eller påkrevd av en annen IFRS-standard.

IFRS 13 angir hvordan virkelig verdi skal måles, men *ikke*:

- Hva som skal måles til virkelig verdi
- Når virkelig verdi skal måles (dvs. måletidspunktet)
- Hvordan eventuelle endringer i virkelig verdi skal håndteres regnskapsmessig ved etterfølgende måling til virkelig verdi

Disse forholdene er regulert i andre IFRS-standarder enn IFRS 13.

Dersom en annen standard enn IFRS 13 tillater eller krever måling til virkelig verdi eller opplysninger om virkelig verdi, kommer IFRS 13 til anvendelse, med mindre det aktuelle forholdet eksplisitt er holdt utenfor virkeområdet til standarden. Selv om IFRS 13 primært fokuserer på virkelig-verdi-målinger av eiendeler og forpliktelser, vil standarden også komme til anvendelse for selskapets egne egenkapitalinstrumenter og enhver post som skal innregnes i resultat eller i OCI til virkelig verdi, med mindre disse ikke er holdt utenfor virkeområdet til standarden. For eksempel krever IFRS 15 at ikke-kontant vederlag som et selskap mottar i forbindelse med en kundekontrakt skal måles til virkelig verdi (IFRS 15.66).

IFRS 13 kommer også til anvendelse for virkelig-verdi-målinger ved førstegangsinnregning, når innregning til virkelig verdi kreves eller tillates av en annen IFRS standard. Standarden omtaler også delvis spørsmålet om håndtering av dag-1-gevinster og tap knyttet til førstegangsinnregning til virkelig verdi, ved at standarden krever at disse dag-1-gevinstene eller -tapene skal resultatføres umiddelbart, med mindre standarden som krever eller tillater innregning til virkelig verdi, angir noe annet (IFRS 13.60). For finansielle instrumenter regnskapsført under IFRS 9 er det for eksempel ikke tillatt med resultatføring av dag-1-gevinster eller -tap, med mindre disse kan verifiseres ut fra observerbare priser eller verdsettelsesmetoder som kun benytter observerbare priser som inndata (IFRS 9.B5.1.2A).

IFRS 13 regulerer både måling av og opplysning om virkelig verdi. Enkelte regnskapsposter er eksplisitt unntatt fra både måle- og opplysningskravene, mens noen regnskapsposter er unntatt fra enten måle- eller opplysningskravene. Nedenfor går vi gjennom ulike grupper av regnskapsposter i forhold til om de er omfattet av målekravene og/eller opplysningskravene i IFRS 13.

22.2.1 Unntak fra måle- og opplysningskrav

Kravene til måling og opplysninger i IFRS 13 kommer ikke til anvendelse på følgende poster (IFRS 13.6):

- Aksjebasert betaling innenfor virkeområdet til IFRS 2
- Leieavtaler regnskapsført i samsvar med IFRS 16
- Målinger som er tilsvarende som virkelig verdi, men som ikke er virkelig-verdi-målinger, slik som netto realisasjonsverdi i IAS 2 eller bruksverdi i IAS 36

Noen standarder krever eller tillater målinger tilsvarende virkelig verdi, men som ikke er virkelig verdi. Noen av disse målingene kan være utført med teknikker som tilsvare dem som tillates etter IFRS 13. Eksempelvis krever IAS 36 at bruksverdi bestemmes ved å neddiskontere kontantstrømmer, og IAS 2 at et selskap skal se hen til salgspris når netto realisasjonsverdi skal fastsettes. På tross av likheter er ikke formålet med disse målingene å måle virkelig verdi. IFRS 13 kommer derved ikke til anvendelse for disse målingene.

22.2.2 Unntak fra opplysningskrav

Opplysningskravene i IFRS 13 kommer ikke til anvendelse på følgende poster (IFRS 13.7):

- Pensjonsmidler målt til virkelig verdi i tråd med IAS 19
- Pensjonsinnretningers investeringer målt til virkelig verdi i tråd med IAS 26
- Eiendeler med gjenvinnbart beløp som er virkelig verdi fratrukket salgsutgifter i tråd med IAS 36

Kravene til virkelig-verdi-målinger gitt i IFRS 13 gjelder likevel for disse postene, selv om de er unntatt opplysningskravene. Et selskap må derved måle disse i tråd med kravene i IFRS 13, mens opplysninger gis i tråd med de respektive standardene, henholdsvis IAS 19, IAS 26 og IAS 36.

I tillegg til disse unntakene gjelder ikke opplysningskravene i IFRS 13 for virkelig-verdi-målinger ved førstegangsinnregning (IFRS 13.93). Opplysnings-

kravene i IFRS 13 gjelder for måling etter førstegangsinnregning. Eksempelvis vil det for et selskap som kjøper et varemerke i en virksomhetssammenslutning, være et krav etter IFRS 3 å måle varemerket til virkelig verdi ved førstegangsinnregning. Denne målingen vil skje i samsvar med IFRS 13, men opplysningene om virkelig verdi ved førstegangsinnregningen vil følge IFRS 3 og ikke IFRS 13.

22.2.3 Opplysninger om virkelig verdi ved måling til annet enn virkelig verdi

Virkeområdet til IFRS 13 omfatter også opplysninger om virkelig verdi når et selskap velger eller er pålagt å gi opplysninger om virkelig verdi for en post som ikke er balanseført til virkelig verdi i regnskapet. Dette gjelder blant annet følgende to eksempler:

- IAS 40.79 (e) krever opplysning om virkelig verdi når en investeringseiendom måles til kost
- IFRS 7.25 krever opplysninger om virkelig verdi for finansielle instrumenter som måles til amortisert kost etter førstegangsinnregning

I disse situasjonene skal virkelig verdi til opplysningsformål måles i tråd med kravene i IFRS 13, og selskapet må gi opplysninger om målingene slik som angitt i IFRS 13.97.

I noen tilfeller krever ikke IFRS 7 virkelig-verdi-opplysninger om finansielle instrumenter som ikke måles til virkelig verdi etter førstegangsinnregning. Dette gjelder for eksempel når balanseført beløp er vurdert å være en rimelig tilnærming til virkelig verdi. I disse tilfellene trenger ikke selskapene beregne virkelig verdi for opplysningsformål. Selskapene må likevel vurdere om balanseført beløp er en rimelig tilnærming til virkelig verdi i henhold til kriteriene i IFRS 13.

22.2.4 Målinger basert på virkelig verdi

Målinger som er *basert på* virkelig verdi er innenfor virkeområdet til IFRS 13. I utgangspunktet gjelder dette uavhengig av om verdien er innregnet eller bare opplyst om. Eksempler på slike poster er:

- Anleggsmidler (eller avhendingsgrupper) som er holdt for salg og målt til virkelig verdi fratrukket salgsutgifter i tråd med IFRS 5, hvor virkelig verdi fratrukket salgsutgifter er lavere enn balanseført beløp
- Beholdninger av varer holdt av varemeglere eller -forhandlere, som måler sine beholdninger til virkelig verdi fratrukket salgsutgifter i tråd med måleunntaket i IAS 2.3 (b)

- Gjenvinnbart beløp for en eiendel eller kontantgenererende enhet(er) bestemt i tråd med IAS 36, når denne er fastsatt som virkelig verdi fratrukket salgsutgifter. Dette inkluderer også testing for verdifall for investeringer i tilknyttede selskaper i tråd med IAS 28, når den standarden krever at testen skal utføres i tråd med IAS 36. Merk at selv om disse postene er innenfor virkeområdet til IFRS 13, så kan de likevel være unntatt opplysningskrav som beskrevet i kapittel 29.2.2 ovenfor
- Biologiske eiendeler (som for eksempel laks) og jordbruksprodukter målt til virkelig verdi fratrukket salgsutgifter i tråd med IAS 41

I disse situasjonene skal virkelig-verdi-komponenten måles i tråd med IFRS 13. Salgs- eller avhendingsutgifter bestemmes i tråd med den standard som gjelder i det aktuelle tilfellet.

22.2.5 Unntak i andre standarder

Unntakene fra måling til virkelig verdi i andre standarder er typisk begrenset til situasjoner hvor virkelig verdi ikke kan måles pålitelig og kost skal benyttes. For eksempel krever IAS 41 bruk av en kostmodell ved førstegangsinnregning av en biologisk eiendel, dersom et selskap kan tilbakevise antakelsen om at virkelig verdi kan måles pålitelig. Ytterligere opplysninger vil ofte være påkrevd for å forklare hvorfor virkelig verdi ikke kan måles pålitelig. Dersom mulig er det også krav om å opplyse om intervallet av estimater som det er svært sannsynlig at virkelig verdi vil være innenfor, jf. for eksempel IAS 40.79(e) for investeringseiendommer.

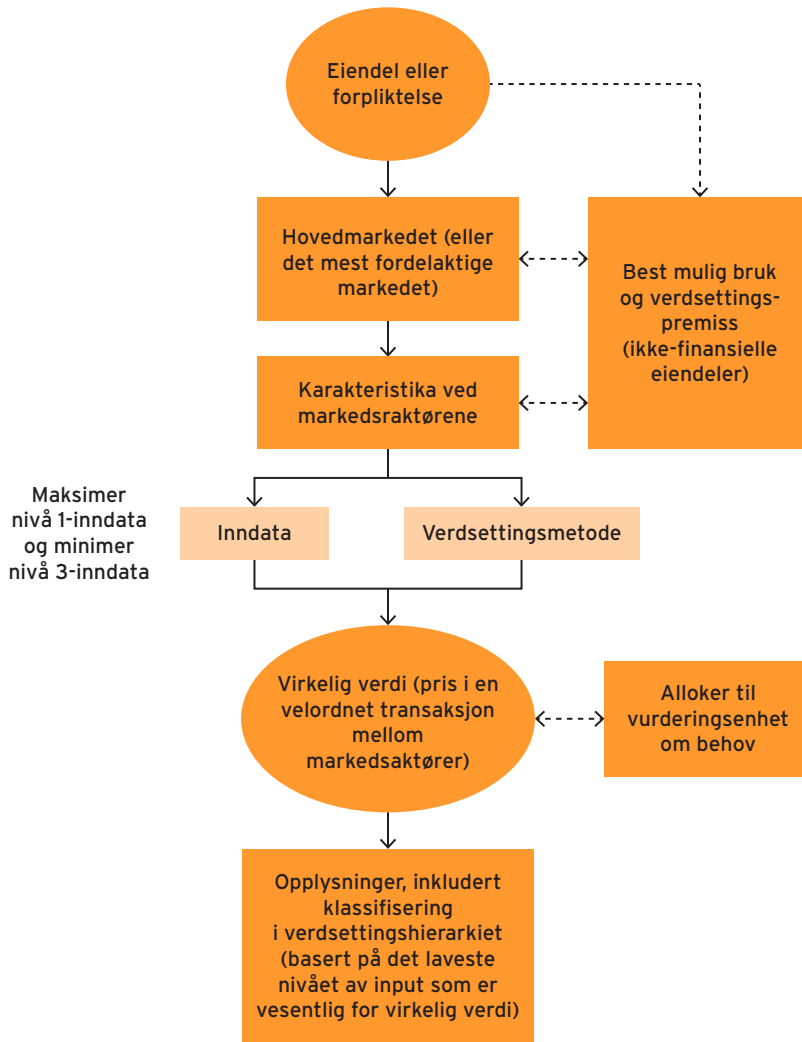
I slike situasjoner må et selskap vurdere prinsippene for virkelig-verdi-måling i IFRS 13 for å kunne fastslå om virkelig verdi kan måles på en pålitelig måte. Dersom selskapet konkluderer med at dette kan gjøres basert på prinsippene i IFRS 13, kan det ikke bruke pålitelighetsunntaket gitt i andre standarder.

22.3 Et rammeverk for måling av virkelig verdi

Virkelig verdi er i IFRS 13.9 definert som «den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet». Virkelig verdi i IFRS 13 er således en utgangsverdi, ikke en inngangsverdi (IFRS 13.BC36).

En utgangsverdi for en eiendel eller forpliktelse er konseptuelt forskjellig fra transaksjonsprisen, da transaksjonsprisen i seg selv er en inngangsverdi. Selv om inngangs- og utgangsverdier kan være identiske i mange situasjoner, er ikke transaksjonsprisen antatt å representere virkelig verdi for en eiendel eller forpliktelse

ved førstegangsinnregning slik som denne måles etter IFRS 13. Utgangsverdien er markedsbasert, ikke selskapsspesifikk, og den måles uavhengig av selskapets intensjon og/eller evne til å selge eiendelen eller overføre forpliktelsen på måletidspunktet (IFRS 13.BC39–40). I de etterfølgende kapitlene vil vi gå gjennom de ulike aspektene som må vurderes ved måling til virkelig verdi. Gjennomgangen tar utgangspunkt i strukturen i IFRS 13 og rammeverket for måling av virkelig verdi i figur 22.1.

Figur 22.1 Rammeverk for måling av virkelig verdi.

22.4 Eiendelen eller forpliktelsen

22.4.1 Vurderingsenhet

Identifikasjon av nøyaktig hvilken eiendel eller forpliktelse som måles er fundamentalt når virkelig verdi skal bestemmes. Virkelig verdi skal i henhold til IFRS 13.13 måles for enten:

- a. en frittstående eiendel eller forpliktelse (for eksempel et finansielt instrument eller en ikke-finansiell eiendel), eller
- b. en gruppe av eiendeler, en gruppe av forpliktelser eller en gruppe av eiendeler og forpliktelser (for eksempel en kontantgenererende enhet eller en virksomhet).

Dette vil avhenge av vurderingsenheten for eiendelen eller forpliktelsen. For ikke-finansielle eiendeler må selskapet også vurdere beste mulige bruk og verdsettelsespremiss.

Med mindre spesifikt angitt i IFRS 13, er vurderingsenhet bestemt i den gjeldende IFRS-standard som i utgangspunktet krever måling av eller opplysninger om virkelig verdi (IFRS 13.14).

Teorieksempel 22.1: Vurderingsenheten for finansielle instrumenter

For finansielle instrumenter regnskapsført etter IFRS 9 er for eksempel vurderingsenheten normalt det individuelle instrumentet, slik at verdien av en portefølje av identiske instrumenter er prisen for ett instrument multiplisert med antall instrumenter.

Praksiseksempel 22.1 Vurderingsenheten for virkelig verdi

Storebrand ASA forklarte i sitt årsregnskap for 2022 at vurderingsenheten for måling av virkelig verdi for noterte finansielle instrumenter er det enkelte instrument, og at målingen for slike instrumenter gjøres basert på sluttkursen for det enkelte instrument.

The Group conducts a comprehensive process to ensure that financial instruments are valued as closely as possible to their market value. Publicly listed financial instruments are valued on the basis of the official closing price on Stock exchanges, supplied by Reuters and Bloomberg. Fund units are generally valued at the updated official NAV prices when such prices exist. Bonds are generally valued based on prices collected from Nordic bond pricing and Bloomberg. Bonds for which reliable prices are not regularly quoted are theoretically valued based on the discount cash flow. The discount rate consists of swap rates assigned to a credit spread that is specific to the individual bond. Unlisted derivatives, such as forward exchange contracts and interest rate and foreign exchange swaps, are also valued theoretically. Swap rates and exchange rates that form the basis for the valuation are supplied by Reuters and Bloomberg. The valuations of currency options and swaptions are provided by Markit.

Kilde: Storebrand ASA 2022, utdrag fra note 13.

Som et unntak gir imidlertid IFRS 13 selskapet anledning til å bestemme virkelig verdi for en gruppe av finansielle eiendeler og forpliktelser med utlignende risikoer basert på et salg av selskapets nettoeksponering i en spesifikk risiko (eller risikoer) dersom visse betingelser er til stede (IFRS 13.48). I slike tilfeller er ikke vurderingsenheten det enkelte instrument, men porteføljen som helhet. Denne porteføljetilnærmingen til måling av virkelig verdi er for øvrig et unntak fra de generelle prinsippene for måling av virkelig verdi, siden den representerer en selskaps-spesifikk måling.

22.4.2 Egenskaper ved eiendelen eller forpliktelsen

Et selskap vurderer egenskaper ved eiendelen eller forpliktelsen når virkelig verdi skal måles. For eksempel vil man se på alder og totalt tilbaketilgjort avstand når virkelig verdi til et fly skal vurderes. IFRS 13.11 nevner to eksempler på slike egenskaper:

- a. Eiendelens tilstand og plassering
- b. Eventuelle restriksjoner på salg eller bruk av eiendelen

Virkelig-verdi-målingen av en eiendel eller forpliktelse må ta hensyn til egenskaper som en markedsaktør ville hensyntatt på måletidspunktet når virkelig verdi på en eiendel eller forpliktelse skal fastsettes (IFRS 13.11). Hvordan ulike egenskaper vil påvirke målingen, avhenger av hvordan markedsaktører ville hensyntatt disse (IFRS 13.12).

Teorieksempel 22.2: Måling av virkelig verdi for aksjer i et unotert selskap

I verdsettelsen av aksjene i et unotert selskap vil markedsaktører for eksempel kunne ta hensyn til faktorer som type virksomhet, plasseringen av virksomheten, historiske resultater, estimerte fremtidige resultater, finansieringsform og gjeldsgrad.

Det kan være at tilstanden eller plasseringen til en eiendel ikke er slik som en markedsaktør ville ha krevd for å betale markedspris. For å kunne bestemme virkelig verdi på eiendelen, må markedsprisen i så fall justeres til en pris som en markedsaktør ville vært villig til å betale basert på faktisk tilstand og plassering. Dette kan inkludere justeringer for transportutgifter, kostnader ved å endre eller transformere eiendelen og normale fortjenestemarginer.

For ikke-finansielle eiendeler kan vurderinger av tilstand og plassering være avhengige av vurderinger av beste mulige bruk av eiendelen, og vil for eksempel kunne kreve at eiendelens tilstand endres. Formålet med en virkelig-verdi-måling er likevel å bestemme prisen på eiendelen basert på dens eksisterende tilstand og plassering. Dette betyr at om det ikke eksisterer et marked for eiendelen i dens

eksisterende tilstand og plassering, må selskapet justere virkelig verdi for kostnadene en markedsaktør ville hatt for å endre tilstanden til eiendelen (etter kjøp av eiendelen i eksisterende tilstand) og kompensasjonen man ville forventet for dette arbeidet.

IFRS 13 indikerer at effekten på virkelig verdi av en restriksjon på salg eller bruk av en eiendel vil være avhengig av om restriksjonen vurderes å være et karakteristikon ved eiendelen eller ved selskapet som eier eiendelen. En restriksjon som vil bli overført med eiendelen i et tenkt salg, vil derfor generelt bli vurdert å være et karakteristikon ved eiendelen, og vil derfor sannsynligvis bli hensyntatt av markedsaktører nå de skal verdsette eiendelen. En restriksjon som er spesifikk for selskapet som eier eiendelen vil derimot ikke bli overført med eiendelen i et tenkt salg, og vil derfor ikke bli hensyntatt når virkelig verdi skal måles. Vurderingen av om en restriksjon er et karakteristikon ved eiendelen eller ved selskapet som eier eiendelen, vil i noen tilfeller være en vurdering av kontraktmessige vilkår. I andre tilfeller vil vurderingen kreve skjønn ut fra spesifikke fakta og omstendigheter. Teorieksempel 22.3 illustrerer en situasjon hvor restriksjonen er et karakteristikon ved eiendelen, som dermed skal hensyntas i verdsettelsen av eiendelen.

Teorieksempel 22.3: Restriksjoner på en eiendel

Et selskap eier aksjer som ikke kan selges i en nærmere angitt periode. Restriksjonen er knyttet til aksjene og er ikke avhengig av hvem som eier aksjen. Virkelig verdi av aksjene vil da bli beregnet som virkelig verdi av identiske aksjer uten restriksjonen i et aktivt marked, med fratrukket for effekten av restriksjonen. Denne effekten er den rabatten markedsaktører ville kreve for å ikke kunne selge aksjen i et aktivt marked i den nærmere angitte perioden. Rabatten vil påvirkes blant annet av restriksjonens art og varighet.

22.5 Identifikasjon av hovedmarkedet

Målingen av virkelig verdi skal baseres på at transaksjonen finner sted enten i (IFRS 13.16, Vedlegg A):

- Hovedmarkedet – dvs. markedet med høyest volum og aktivitetsnivå for eiendelen eller forpliktelsen, eller
- Det mest fordelaktige markedet i mangel av et hovedmarked – dvs. markedet som maksimerer beløpet som ville ha vært mottatt for å selge eiendelen eller som minimerer det beløpet som måtte ha vært betalt for å overføre forpliktelsen, etter at transaksjons- og transportutgifter er hensyntatt

Hvis det finnes et hovedmarked for en eiendel eller forpliktelse er det prisen i dette markedet som skal benyttes ved målingen av virkelig verdi. Det er imidlertid en forutsetning at selskapet skal ha tilgang til det aktuelle markedet, selv om det ikke nødvendigvis

være i posisjon til å kunne selge den spesifikke eiendelen eller forpliktelsen på måletidspunktet i det aktuelle markedet. Dermed er identifikasjonen av hovedmarkedet en selskapsspesifikk vurdering. Generelt er det markedet som selskapet oftest gjør transaksjoner i, også det markedet med høyest volum og best likviditet. I disse tilfellene vil hovedmarkedet også normalt være det mest fordelaktige markedet.

Teorieksempel 22.4: Hovedmarked

Dersom et selskap selger et landbruksprodukt i et lokalt marked, men det finnes et annet marked med høyere volum og bedre likviditet, og hvor transportutgiftene ikke er så høye at de forhindrer tilgangen til markedet, vil det siste markedet bli vurdert å være hovedmarkedet og skal benyttes til å bestemme virkelig verdi. Dette gjelder også om det lokale markedet er det mest fordelaktige.

22.6 Egenskaper ved markedsaktørene

Når virkelig verdi fastsettes, skal selskapet benytte antakelser som markedsaktører ville brukt i prisingen av eiendelen eller forpliktelsen. Selskapet trenger likevel ikke identifisere spesifikke markedsaktører i denne prosessen (IFRS 13.22–23).

Markedsaktører er kjøpere og selgere i hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet) for eiendelen eller forpliktelsen som er (IFRS 13.BC55–59):

- Uavhengige av hverandre
- Informerte, med en rimelig kunnskap om eiendelen eller forpliktelsen basert på all tilgjengelig informasjon, inkludert informasjon innhentet gjennom normal og rutinemessig «due diligence»
- I stand til å gjennomføre transaksjoner i eiendelen eller forpliktelsen
- Villige til å gjennomføre transaksjoner i eiendelen eller forpliktelsen – dvs. ikke tvunget eller presset

Siden markedsaktører er uavhengige av hverandre, er den hypotetiske transaksjonen antatt å finne sted mellom markedsaktører på måletidspunktet – ikke mellom selskapet (som er regnskapsavlegger) og en annen markedsaktør. Selv om markedsaktører ikke er nærstående parter, tillater standarden at priser oppnådd i transaksjoner mellom nærstående parter kan brukes som inndata dersom selskapet kan dokumentere at transaksjonen var inngått på markedsvilkår (IFRS 13.BC57).

22.7 Transaksjonen

På måletidspunktet er solgt av en eiendel eller overføringen av en forpliktelse en hypotetisk transaksjon for eiendelen eller forpliktelsen som måles til virkelig verdi. Dersom eiendelen faktisk hadde vært solgt eller forpliktelsen faktisk vært overført, ville det ikke vært noen eiendel eller forpliktelse å måle til virkelig verdi.

IFRS 13 legger til grunn at denne hypotetiske transaksjonen vil finne sted i hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet) og vil (IFRS 13.15):

- I sin natur være en velordnet transaksjon
- Finne sted mellom markedsaktører
- Finne sted under gjeldende markedsforhold, og
- Inntreffe på måletidspunktet

Disse antakelsene er kritiske når det gjelder å forsikre seg om at den estimerte utgangsprisen i den hypotetiske transaksjonen er konsistent med formålet med en virkelig-verdi-måling.

Den hypotetiske transaksjonen mellom markedsaktører tar ikke hensyn til hvorvidt ledelsen faktisk har en intensjon om å selge eiendelen eller overføre forpliktelsen på måletidspunktet, eller om selskapet har evne til å gjennomføre transaksjonen på dette tidspunktet (IFRS 13.20). Et eksempel på dette kan være et hypotetisk salg av et verdipapir hvor det er restriksjoner som gjør at selskapet ikke kan selge på måletidspunktet. Selv om en slik restriksjon kan påvirke fastsettelsen av virkelig verdi, vil ikke restriksjonen forhindre at målingen baseres på et hypotetisk salg av verdipapiret.

En velordnet transaksjon forutsetter at det har vært tilstrekkelig markedseksponering, slik at markedsaktører har tilstrekkelig kunnskap om eiendelen eller forpliktelsen. Dette betyr ikke at den hypotetiske transaksjonen skal antas å finne sted på et fremtidig tidspunkt, men at tilstrekkelig markedsaktiviteter og «due diligence» har funnet sted på måletidspunktet.

Teorieksempel 22.5: Hypotetisk transaksjon

Et selskap skal måle en eiendel til virkelig verdi på balansedagen 31. desember 2023. Vanlige markedsaktiviteter (som markedsføring og due diligence) for å få solgt eiendelen, tar seks måneder. Eiendelens virkelige verdi skal *ikke* baseres på den prisen som selskapet forventer å få for eiendelen i juni 2024. Den skal baseres på den prisen som selskapet ville mottatt 31. desember 2023 forutsatt at tilstrekkelige markedsaktiviteter allerede var utført.

22.8 Prisen

Virkelig verdi er «den pris som ville bli oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for overføring av en forpliktelse i en velordnet transaksjon i hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet) på måletidspunktet under gjeldende markedsforhold (dvs. en utgangspris), uansett om denne prisen er direkte observerbar eller estimert ved hjelp av en annen verdsettingsmetode» (IFRS 13.24).

IFRS 13 krever at selskapet bruker den prisen som er mest representativ for virkelig verdi, noe som krever skjønnsmessige vurderinger. Når et selskap har valgt hvilken pris som skal brukes for å måle virkelig verdi, gjør IFRS 13 det klart at denne prisen ikke skal justeres for transaksjonsutgifter. Transaksjonsutgifter er imidlertid ikke det samme som transportutgifter (IFRS 13.25–26).

22.8.1 Transaksjonsutgifter

Transaksjonsutgifter er definert som utgifter knyttet til å selge en eiendel eller å overføre en forpliktelse i hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet) for eiendelen eller forpliktelsen, og som er direkte henførbare til salget av eiendelen eller overføringen av forpliktelsen. I tillegg må utgiftene være merutgifter, dvs. det må være kostnader som ikke ville ha påløpt om ikke salget av eiendelen eller overføringen av forpliktelsen hadde funnet sted (IFRS 13 Vedlegg A).

Virkelig verdi skal ikke justeres for transaksjonsutgifter, dvs. transaksjonsutgifter inngår ikke i virkelig-verdi-målingen som sådan. Dette skyldes at transaksjonsutgifter ikke er en egenskap ved eiendelen eller forpliktelsen, men en egenskap ved selve transaksjonen (IFRS 13.25). Selv om transaksjonsutgifter ikke skal inngå som en justering av virkelig verdi, skal et selskap vurdere størrelsen på transaksjonsutgiftene når de bestemmer hva som er det mest fordelaktige markedet i fravær av et hovedmarked.

Selv om transaksjonskostnader ikke inngår i virkelig verdi slik som denne er definert i IFRS 13, kan andre standarder kreve at transaksjonskostnader inngår i balanseført verdi. Dette er for eksempel tilfelle for biologiske eiendeler, som etter IAS 41 skal måles til virkelig verdi med fratrukk for salgsutgifter.

22.8.2 Salgsutgifter

Noen IFRS-er krever måling basert på virkelig verdi, men hvor salgs- eller avhendingsutgifter trekkes fra. Konsistent med definisjonen av transaksjonsutgifter i IFRS 13, beskriver IAS 36.6 avhendingsutgifter som «marginale utgifter direkte knyttet til avhendingen av en eiendel eller kontantgenererende enhet, eksklusive finansieringsutgifter og skatteutgifter». IAS 41 og IFRS 5 beskriver salgsutgifter på en tilsvarende måte.

Slik sett skulle transaksjonsutgifter definert i IFRS 13 være konsistent med salgs- eller avhendingsutgifter fastsatt i andre IFRS-er, i den grad transportutgifter er ekskludert.

22.8.3 Transportutgifter

Transportutgifter er utgifter som påløper ved å transportere en eiendel eller en forpliktelse til (eller fra) hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet). Der- som plassering er en egenskap ved eiendelen eller forpliktelsen som skal måles, slik som tilfellet kan være for en vare, skal prisen i hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet) justeres for transportutgifter (IFRS 13.26).

Teorieksempel 22.6: Virkelig verdi når eiendel selges i flere markeder

Et selskap måler virkelig verdi av en eiendel med utgangspunkt i observerbare salgspriser (nivå 1 i virkelig-verdi-hierarkiet, se eget kapittel nedenfor). Eiendelen selges i to ulike markeder og selskapet har tilgang til begge markedene. Tabellen nedenfor viser salgsprisene i de to markedene, samt transaksjonskostnadene i markedene og transportutgiftene for å få transportert eiendelen til markedene.

Dersom marked A er hovedmarkedet, skal marked A benyttes som utgangspunkt for virkelig-verdi-målingen selv om marked B gir høyere netto salgspris. Virkelig verdi blir da brutto salgspris minus transportutgifter = $26 - 2 = 24$.

Dersom ingen av markedene kan utpekes som hovedmarked, skal det mest fordelaktige markedet anvendes i måling av virkelig verdi. I denne vurderingen tar man også hensyn til transaksjonsutgiftene; i marked B vil selskapet motta en netto salgspris som er 1 høyere enn i marked A, og marked B er dermed det mest fordelaktige markedet. Virkelig verdi beregnes da med utgangspunkt i marked B, men i den beregningen skal man ikke ta hensyn til transaksjons- utgiftene, det vil si at virkelig verdi blir $25 - 2 = 23$

Kilde: IFRS 13.IE18-22.

22.9 Anvendelse for ikke-finansielle eiendeler

Mange ikke-finansielle eiendeler skal eller kan måles til virkelig verdi, eller en verdi som er basert på virkelig verdi, enten ved førstegangsinnregning eller i etterfølgende måling. Selskapet må for eksempel måle virkelig verdi på ikke-finansielle eiendeler når de fullfører kjøpsprisallokeringen for en virksomhetssammenslutning etter IFRS 3, og som ledd i en nedskrivingsvurdering etter IAS 36 kan det være aktuelt å estimere virkelig verdi med fradrag for salgsutgifter.

En virkelig-verdi-måling av en ikke-finansiell eiendel skal reflektere den beste mulige bruken av eiendelen fra en markedsaktørs perspektiv.

22.9.1 Beste mulige bruk

Beste mulige bruk av en eiendel etablerer verdsettelsespremisset som skal brukes for å måle virkelig verdi på ikke-finansielle eiendeler. Det skal ikke brukes

på finansielle eiendeler og forpliktelser. Verdsettelsespremisset innebærer at den beste mulige bruken tar hensyn til hvorvidt en markedsaktør ville brukt den ikke-finansielle eiendelen som en enkeltstående eiendel eller i kombinasjon med andre eiendeler. Denne beste mulige bruken kan være den eksisterende bruken av eiendelen eller en alternativ anvendelse av eiendelen.

Virkelig-verdi-målinger av ikke-finansielle eiendeler tar hensyn til markedsaktørers evne til å generere økonomiske fordeler gjennom å bruke eiendelen i sin beste mulige bruk eller ved å selge eiendelen til en annen markedsaktør som ville brukt eiendelen i sin beste mulige bruk (IFRS 13.27).

Beste mulige bruk refererer til en bruk av en ikke-finansiell eiendel av markedsaktører som ville maksimert verdien av eiendelen eller gruppen av eiendeler og forpliktelser (for eksempel en virksomhet) som eiendelen ville bli brukt innenfor (IFRS 13 Vedlegg A).

Beste mulige bruk av en eiendel reflekterer følgende (IFRS 13.28):

- a. En bruk som er fysisk mulig, tar hensyn til de fysiske egenskapene til eiendelen som markedsdeltakere ville ta hensyn til når de prissetter eiendelen (for eksempel plasseringen eller størrelsen på en eiendom)
- b. En bruk som er lovlig, tar hensyn til alle juridiske restriksjoner på bruken av eiendelen som markedsdeltakere ville ta hensyn til når de prissetter eiendelen (for eksempel områdereguleringer som gjelder for en eiendom)
- c. En bruk som er økonomisk lønnsom, tar hensyn til om den bruk av eiendelen som er fysisk mulig og lovlig, genererer tilstrekkelige inntekter eller kontantstrømmer (idet det tas hensyn til utgiftene ved å konvertere eiendelen til slik bruk) til å produsere en investeringsavkastning som markedsdeltakere ville kreve fra en investering i vedkommende eiendel som benyttes på denne måten.

Det er en antakelse i IFRS 13 at selskapets bruk av en eiendel er den beste mulige bruken, med mindre markedet eller andre faktorer antyder at en annen bruk vil maksimere verdien av eiendelen (IFRS 13.29). Siden den beste mulige bruken av en eiendel skal bestemmes ut fra markedsaktørers forventninger, skal regnskapsavleggere vurdere alternativ bruk av en eiendel i analysen av virkelig verdi. Denne vurderingen trenger imidlertid ikke være uttømmende, og det er ikke nødvendig at alle mulige alternativer vurderes. Skjønn er påkrevd i vurderingen av de alternative anvendelsene som markedsaktører ville tatt hensyn til i prisingen av eiendelen. En vurdering av hva som er fysisk og juridisk mulig og finansielt gjennomførbart, er en del av denne vurderingen, IFRS 13.28.

Beste-mulige-bruk-vurderingen er særlig viktig dersom en IFRS-standard krever innregning av en ikke-finansiell eiendel til virkelig verdi, for eksempel ved

innregning av eiendeler overdratt i en virksomhetssammenslutning i tråd med IFRS 3. Et selskaps planlagte bruk av en eiendel trenger ikke være den samme som markedsaktørers bruk av eiendelen. Når dette er tilfelle, kan det resultere i forskjeller mellom vederlaget i virksomhetssammenslutningen og virkelig verdi av eiendelen målt i tråd med IFRS 13, siden IFRS 13 krever at den beste mulige bruken av en eiendel bestemmes ut fra perspektivet til en markedsaktør, selv om ledelsens intensjon er en annen bruk (IFRS 13.29–30).

Praksiseksempel 22.2 Beste mulige bruk

Ferd AS anga i sitt årsregnskap for 2022 at det ved målingen av virkelige verdi av investeringseiendommer legges til grunn at eiendommene brukes på «beste mulige måte».

Virkelig verdi tilsvarer den prisen vi Ville oppnådd ved salg av eiendommen i en velordnet transaksjon til en ekstern part, gjennomført på balansedagen. Virkelig verdi fastsettes enten basert på observerbare markedsverdier, som i realiteten forutsetter bud på eiendommen, eller en beregning som tar hensyn til leieinntekter fra inngåtte leiekontrakter, forutsetning om fremtidig leienivå basert på markedssituasjonen på balansedagen og for øvrig all informasjon vi har tilgjengelig om eiendommen og markedet eiendommen vil omsettes i. Ved beregningen legges til grunn at eiendommen brukes på beste mulige måte, altså den måten som er mest økonomisk lønnsom.

Kilde: Ferd AS 2022, utdrag fra note 8.

Teorieksempel 22.7: Beste mulige bruk versus nåværende bruk

Et selskap kjøper en tomt gjennom en virksomhetssammenslutning. Tomten brukes nå som tomt for en fabrikk. På flere nabotomter er det bygd boliger, og markedsaktører ville ved prising av selskapets tomt vurdert muligheten for å klargjøre tomten for bygging av boliger. For å avgjøre beste mulige bruk av tomten må man sammenligne følgende:

- Verdien av tomten ved nåværende bruk (som tomt for fabrikk), og
- Verdien av tomten som tomt for boliger hensyntatt utgifter for å rydde tomten (herunder utgifter til å rive fabrikk) og usikkerheten knyttet til mulighetene til å omgjøre bruken av tomten

Virkelig verdi av tomten i nåværende bruk er beregnet til NOK 4 mill., og verdien som tomt for boligformål er beregnet til NOK 5 mill. Den siste verdien forutsetter at tomten er ryddet for dagens aktivitet. Man har estimert at det ville påløpt utgifter på NOK 0,5 mill. for å rive fabrikk og rydde tomten for dagens aktivitet. Vi forutsetter i dette eksemplet at det ikke er andre faktorer som påvirker virkelig verdi, som for eksempel usikkerhet ved mulighet for å omregulere bruk av tomten. Virkelig verdi ved beste mulige bruk er etter dette NOK 5 mill. - NOK 0,5 mill. = NOK 4,5 mill.

22.9.2 Verdsettelsespremiss for ikke-finansielle eiendeler

Avhengig av beste mulige bruk skal virkelig verdi for en ikke-finansiell eiendel måles basert på den verdi den vil kunne gi som en enkeltstående eiendel eller i kombinasjon med andre eiendeler. Dette er eiendelens verdsettelsespremiss.

Verdsettelsespremiss - enkeltstående eiendel

Dersom den beste mulige bruken er å bruke eiendelen som en enkeltstående eiendel, skal virkelig verdi måles med dette som utgangspunkt. Dette betyr at selskapet må anta at eiendelen selges til markedsaktører som vil bruke eiendelen som en enkeltstående eiendel (IFRS 13.31(b)).

Verdsettelsespremiss - eiendelsgruppe

Dersom den beste mulige bruken av en ikke-finansiell eiendel er i kombinasjon med andre eiendeler som en gruppe, eller i kombinasjon med andre eiendeler og forpliktelser, sier IFRS 13.31 (a) at virkelig verdi for eiendelen er den prisen som ville vært mottatt i en salgstransaksjon hvor det antas at:

- Markedsaktører ville brukt eiendelen sammen med andre eiendeler eller sammen med andre eiendeler og forpliktelser, og
- Eiendelene og forpliktelsene som skal brukes sammen med eiendelen som selges, ville vært tilgjengelige for markedsaktører

Forpliktelser som er assosiert med eiendelen som skal måles sammen med andre eiendeler i gruppen, kan omfatte forpliktelser som finansierer arbeidskapital, men omfatter ikke forpliktelser som finansierer andre eiendeler enn dem som er inkludert i gruppen. Det kan kreves skjønn for å vurdere hvilke forpliktelser som skal inkluderes i gruppen, og dette skjønnet må baseres på gjeldende fakta og omstendigheter.

Eiendeler i en gruppe skal alle verdsettes basert på samme verdsettelsespremiss. Dersom verdien av en maskin i en produksjonslinje er målt basert på den beste mulige bruken sammen med øvrig utstyr i produksjonslinjen, skal også det øvrige utstyret i produksjonslinjen verdsettes ut fra samme premiss. Straks det er fastslått at en gruppe eiendeler ville vært solgt som en gruppe, skal alle eiendeler i denne gruppen verdsettes ut fra samme verdsettelsespremiss, uavhengig av om enkelte individuelle eiendeler i gruppen ville hatt en høyere verdi med et annet verdsettelsespremiss (IFRS 13.31).

Verdsettelsespremisset overstyrer ikke vurderingsenheten, da denne er bestemt av den IFRS-standard som gjelder i det aktuelle tilfellet. IFRS 13 forutsetter at eiendelen blir solgt i samsvar med den vurderingsenheten som angis i andre IFRS-er (som kan være en enkelt eiendel). Om den beste mulige bruken av eiendelen er å bruke den i kombinasjon med andre eiendeler eller med andre eiendeler og forpliktelser, forutsettes det at markedsdeltakeren allerede innehar de komplementære eiendelene og de tilknyttede forpliktelsene (IFRS 13.32).

22.10 Anvendelse for forpliktelser

IFRS 13 kommer til anvendelse for finansielle og ikke-finansielle forpliktelser, samt selskapets egne egenkapitalinstrumenter i de tilfeller en IFRS-standard krever virkelig-verdi-måling av disse instrumentene (for eksempel ved utstedelse av vederlagsaksjer i en virksomhetssammenslutning).

22.10.1 Generelle prinsipper

Etter IFRS 13.34 skal en virkelig-verdi-måling baseres på at forpliktelsen overføres til en markedsaktør på måletidspunktet, og at forpliktelsen fortsatt ville være utestående og at markedsdeltakeren som erverver den vil måtte oppfylle plikten. Forpliktelsen ville ikke bli gjort opp med motparten eller på annen måte opphøre på måletidspunktet.

Virkelig verdi av en forpliktelse skal også reflektere risikoen for manglende oppfyllelse. Risikoen for manglende oppfyllelse av en forpliktelse omfatter, men er ikke avgrenset til, selskapets egen kredittrisiko (IFRS 13.42).

Dersom noterte priser i et aktivt marked eksisterer for forpliktelsen, skal den virkelige verdien av forpliktelsen måles med utgangspunkt i disse (IFRS 13.38 (a)). I mange tilfeller vil noterte priser ikke være tilgjengelige for en overføring av en identisk eller tilsvarende forpliktelse. Dette kan være tilfelle for eksempel for gjeldsforpliktelser hvor det foreligger juridiske restriksjoner som forhindrer en overføring, eller for fjerningsforpliktelser som selskapet ikke har noen intensjon om å overføre. Selskapet skal likevel maksimere bruken av relevante observerbare inndata og minimere bruken av ikke-observerbare inndata for å estimere prisen i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet under gjeldende markedsforhold (IFRS 13.36).

Når forpliktelser skal måles etter IFRS 13 og noterte priser ikke er tilgjengelige, må selskapet vurdere om et identisk instrument holdes av en annen part som en eiendel:

- Dersom et identisk instrument holdes av en annen part som en eiendel, skal selskapet måle virkelig verdi av forpliktelsen ut fra samme metoder som ville

vært benyttet for å måle virkelig verdi på instrumentet som eiendel ut fra perspektivet til en markedsaktør som eier eiendelen. For et instrument som er notert i et marked med aktiv handel, skal for eksempel prisen fra dette markedet, for instrumenter holdt som en eiendel av andre parter, benyttes til å fastsette virkelig verdi (IFRS 13.37–38)

- Dersom et identisk instrument ikke er holdt av en annen part som en eiendel, skal selskapet måle virkelig verdi av forpliktelsen ved å bruke verdsettelsesmetoder ut fra perspektivet til en markedsaktør som skylder forpliktelsen (IFRS 13.40)

Praksiseksempel 22.3 Virkelig verdi av ansvarlige lån

I sitt årsregnskap for 2022 forklarte KLP at selskapet fastsetter den virkelige verdien av sine ansvarlige lån enten basert på observerbare priser, dersom lånene er notert på børs, eller basert på en intern verdsettelsesmodell, dersom lånene ikke er notert på børs.

q) Virkelig verdi av utstedt fondsobligasjonslån

Virkelig verdi i denne kategorien er fastsatt ut i fra interne verdsettelsesmodeller basert på eksterne observerbare data.

Kilde: KLP ASA 2022, utdrag fra note 6 p).

22.10.2 Risiko for manglende oppfyllelse

IFRS 13 angir at virkelig verdi av en forpliktelse skal reflektere risikoen for manglende oppfyllelse, det vil si risikoen for at selskapet ikke vil oppfylle sine forpliktelser, herunder også kredittrisiko (IFRS 13.42). Når virkelig verdi på en forpliktelse måles, må derved et selskap:

- Ta hensyn til effekten av sin egen kredittrisiko (kredittrating) og enhver annen faktor som vil kunne påvirke sannsynligheten for at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt (IFRS 13.43)
- Anta at misligholdsrisikoen er den samme før og etter at forpliktelsen er overført
- Sørgе for at effekten av misligholdsrisiko for virkelig verdi på forpliktelsen er konsistent med vurderingsenheten brukt med tanke på finansiell rapportering

Dersom en forpliktelse er utstedt med en ikke-separerbar tredjeparts kredittforbedring som utsteder regnskapsfører separat fra forpliktelsen, skal virkelig verdi av forpliktelsen i henhold til IFRS 13.44 ikke ta hensyn til effekten av denne kredittforbedringen. En slik kredittforbedring kan for eksempel være tredjeparts garanti for gjeld. Dersom garantien er regnskapsført separat fra forpliktelsen, skal utsteder

ta hensyn til egen kredittrisiko, og ikke den kredittrisikoen som følger av garantien utstedt av tredjepart, i målingen av virkelig verdi av forpliktelsen. Bakgrunnen for at selskaper skal hensynta sin egen kredittrisiko i målingen av virkelig verdi av forpliktelser er at markedsdeltagere også hadde hensyntatt denne. Som følge av denne justeringen kan dermed selskaper få lavere virkelig verdi av forpliktelsene i takt med at de får høyere kredittrisiko som følge av en svekket finansiell stilling. At selskaper får regnskapsmessige gevinster som følge av å bli mindre solide kan fremstå som lite intuitivt, men IASB har vært tydelig på slike justeringer er nødvendige for å fastsette virkelig verdi (IFRS 13.BC95).

Standardens forutsetning om at misligholdsrisikoen er den samme før og etter at forpliktelsen er overført, er ikke ment å reflektere virkeligheten. I de fleste tilfeller vil selskapet og den markedsaktøren som får forpliktelsen overført, ha forskjellig kredittrisiko. Denne forutsetningen er imidlertid sentral når virkelig verdi etter IFRS 13 skal måles.

22.10.3 Restriksjoner som forhindrer overføring av en forpliktelse

En forpliktelse kan være gjenstand for restriksjoner som er til hinder for overføring av instrumentet. IFRS 13 åpner ikke for å inkludere separate inndata (eller justering i inndata) for å ta hensyn til slike restriksjoner når virkelig verdi av forpliktelser måles, jf. IFRS 13.45. Dette på grunn av at effekten av slike restriksjoner enten er eksplisitt eller implisitt inkludert i inndata som benyttes i virkelig-verdi-målingen.

Behandlingen av restriksjoner på salg eller overføring er forskjellig for eiendeler og forpliktelser i IFRS 13. IASB mener at dette er riktig siden restriksjoner på overføring av en forpliktelse relaterer seg til oppfyllelsen av forpliktelsen (dvs. at selskapet er juridisk forpliktet til å oppfylle forpliktelsen eller å gjøre noe for å bli fritatt fra forpliktelsen), mens restriksjoner på overføring av en eiendel generelt sett relaterer seg til muligheten til å selge eiendelen. I tillegg er det slik at de fleste forpliktelser innehar en restriksjon som forhindrer overføring av forpliktelsen, mens tilsvarende ikke er tilfelle for eiendeler. Restriksjoner på overføring av en forpliktelse er med andre ord en egenskap ved forpliktelsen som er til stede over levetiden til forpliktelsen, mens restriksjoner på overføring av en eiendel ofte vil utløpe på et tidspunkt og vil ha en effekt på virkelig verdi som endres over tid.

22.10.4 Finansielle forpliktelser med et anfordringselement

I henhold til IFRS 13.47 kan ikke virkelig verdi av en finansiell forpliktelse med et anfordringselement («demand feature»), for eksempel et innskudd i bank hvor innskyter kan kreve pengene utbetalt på forespørsel, være mindre enn det beløpet

som må betales umiddelbart, neddiskontert fra det første tidspunktet beløpet kan kreves utbetalt.

22.11 Virkelig verdi ved førstegangsinnregning

Når et selskap kjøper en eiendel, eller påtar seg en forpliktelse, er prisen som betales (transaksjonsprisen) en inngangspris. IFRS definerer virkelig verdi som prisen som ville vært mottatt for å selge eiendelen eller betalt for å overføre forpliktelsen. Dette er en utgangspris. Konseptuelt er inngangs- og utgangspriser forskjellige. Det erkjennes likevel i IFRS 13 at i mange tilfeller vil en inngangspris være lik en utgangspris – siden en part selger en eiendel, er inngangsprisen (transaksjonsprisen) nødvendigvis også en utgangspris for motparten (IFRS 13.57–58).

Praksiseksempel 22.4 Virkelig verdi ved førstegangsinnregning

I sitt årsregnskap for 2022 beskrev Gjensidige prinsippene for innregning og måling av finansielle instrumenter, og at målingen ved førstegangsinnregning er til virkelig verdi. Videre forklarte selskapet at den virkelige verdien ved førstegangsinnregning normalt tilsvarer transaksjonsprisen.

Finansielle eiendeler og forpliktelser innregnes når Gjensidige blir part i instrumentets kontraktmessige vilkår. Førstegangsinnregning er til virkelig verdi, i tillegg til, for instrumenter som ikke er derivater eller måles til virkelig verdi over resultatet, transaksjonskostnader som er direkte henførbare til anskaffelsen eller utstedelsen av den finansielle eiendelen eller den finansielle forpliktelsen. Normalt vil førstegangsinnregning tilsvare transaksjonsprisen. Etter førstegangsinnregning måles instrumentene som beskrevet nedenfor.

Kilde: Gjensidige ASA 2022, utdrag fra note 1.

Et selskap som måler en eiendel til virkelig verdi ved førstegangsinnregning, må vurdere hvorvidt dette tilsvarer transaksjonsprisen, hensyntatt faktorer som er spesifikke for eiendelen eller forpliktelsen. Transaksjonsprisen vil i henhold til IFRS 13.B4 kanskje ikke representere virkelig verdi ved førstegangsinnregning om for eksempel noen av følgende forhold er til stede:

- a. Transaksjonen finner sted mellom nærstående parter, selv om prisen i en transaksjon mellom nærstående parter kan benyttes som inndata i en måling av virkelig verdi dersom foretaket har dokumentasjon på at transaksjonen ble inngått på markedets vilkår

- b. Transaksjonen finner sted under tvang, eller selgeren blir tvunget til å akseptere prisen i transaksjonen. Dette kan for eksempel være tilfellet dersom selgeren opplever økonomiske vanskeligheter
- c. Vurderingsenheten som representeres av transaksjonsprisen, er forskjellig fra vurderingsenheten for eiendelen eller forpliktelsen målt til virkelig verdi. Dette kan for eksempel være tilfellet dersom eiendelen eller forpliktelsen målt til virkelig verdi bare er ett av elementene i transaksjonen (f.eks. i en virksomhetssammenslutning), og transaksjonen ikke omfatter angitte rettigheter og privilegier som måles separat i samsvar med en annen IFRS, eller transaksjonsprisen omfatter transaksjonskostnader
- d. Markedet hvor transaksjonen finner sted er forskjellig fra hovedmarkedet (eller det mest fordelaktige markedet). Disse markedene kan for eksempel være forskjellige dersom foretaket er en forhandler som inngår transaksjoner med kunder i detaljmarkedet, mens hovedmarkedet (eller mest fordelaktige markedet) for utgangstransaksjonen er med andre forhandlere i forhandlermarkedet

IFRS 13 krever at instrumenter som handles i et marked med kjøps- og salgskurser («bid-ask-spreads»), for eksempel et meglermarked, skal måles til den prisen innenfor kjøpskurs-salgskurs-marginen som er mest representativt for virkelig verdi under omstendighetene (IFRS 13.70).

Dersom virkelig verdi og transaksjonsprisen er forskjellige ved førstegangsinnregning, skal forskjellen resultatføres med mindre den standarden som krever eller tillater virkelig-verdi-måling, angir noe annet (IFRS 13.60). For eksempel klargjør IFRS 9 at et selskap skal: (i) måle virkelig verdi til et finansielt instrument ved førstegangsinnregning i tråd med IFRS 13, og (ii) vurdere kriteriene i IFRS 9 for hvorvidt og når eventuell dag-1-gevinst eller -tap skal innregnes i resultatet. I henhold til IFRS 9.B5.1.2A skal dag-1-gevinst eller -tap innregnes i resultatet dersom verdsettelsen er basert på noterte priser fra aktivt handlede markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser, eller verdsettelsesmetoder som bare bruker data fra observerbare markeder.

22.12 Verdsettelsesmetoder og inndata for verdsettelsesmetodene

Standarden omtaler tre forskjellige verdsettelsesmetoder som kan brukes til å måle virkelig verd (IFRS 13.62, B5-B11)i:

- Markedstilnærming: bruker priser og annen relevant informasjon fra markeds-transaksjoner i identiske eller lignende eiendeler eller forpliktelser
- Inntektstilnærming: konverterer fremtidige inntekter, utgifter og andre kontantstrømmer til et diskontert beløp
- Kostnadstilnærming: reflekterer det beløpet som i dag er påkrevd for å erstatte produksjonskapasiteten eller andre egenskaper til en eiendel, ofte referert til som gjenanskaffelseskost

Selskapet må benytte verdsettelsesmetoder som er egnede under omstendighetene og som har tilstrekkelig data tilgjengelig for å måle virkelig verdi (IFRS 13.61). I noen tilfeller vil dette resultere i at flere enn én verdsettelsesmetode benyttes. For eksempel kan det tenkes at både en inntekts- og en markedstilnærming brukes for å verdsette en virksomhet eller en kontantgenererende enhet. Når flere verdsettelsesmetoder benyttes, evaluerer ledelsen resultatene og velger det punktestimatet innenfor intervallet av estimater som vurderes å være mest representativt for virkelig verdi i de omstendigheter som gjelder (IFRS 13.63).

At en av tilnærmingene til måling av virkelig verdi er kosttilnærmingen, reiser spørsmålet om nedskrevet gjenanskaffelseskost kan benyttes til å måle virkelig verdi. Nedskrevet gjenanskaffelseskost er en inngangspris, mens virkelig verdi etter IFRS 13 er en utgangspris. Dette medfører at nedskrevet gjenanskaffelseskost bare kan brukes til å måle virkelig verdi når nedskrevet gjenanskaffelseskost er lik balansedagens salgspris.

I artikkelen om verdivurdering av immaterielle eiendeler redegjøres det nærmere for bruken av de ulike verdsettelsesmetodene.

22.12.1 Generelle prinsipper for inndata

Når et selskap velger inndata for verdsettelsesmetoder, krever IFRS 13.69 at inndata:

- Er konsistente med egenskaper ved eiendelen eller forpliktelsen som markedsaktører ville hensyntatt
- Ekskluderer premier eller rabatter som reflekterer størrelse som egenskap ved selskapets beholdning, herunder blokkjusteringer, og
- Ekskluderer andre premier eller rabatter om disse er inkonsistente med vurderingsenheten i det aktuelle tilfellet

Uavhengig av hvilken verdsettelsesmetode som benyttes, må selskapene maksimere bruken av relevante observerbare inndata og minimere bruken av ikke-observerbare inndata (IFRS 13.67). Dersom noterte priser fra aktivt handlede markeder er tilgjengelige, skal disse benyttes (IFRS 13.69), og skal bare justeres i enkelte særskilte tilfeller (IFRS 13.79).

Vurderingsenheten er bestemt i den aktuelle standarden som tillater eller krever virkelig-verdi-måling, med mindre noe annet er angitt i IFRS 13. I noen tilfeller er vurderingsenheten klar. For finansielle instrumenter innenfor virkeområdet til IFRS 9 er vurderingsenheten typisk det individuelle instrumentet. I andre standarder kan det være mindre klart hva som er vurderingsenheten. Et eksempel kan være en kontantgenererende enhet i en nedskrivingsvurdering etter IAS 36.

22.12.2 Blokkjusteringer og andre premier og rabatter

Standarden skiller mellom premier og rabatter som reflekterer størrelse som egenkap ved selskapets beholdning (for eksempel en blokkjustering), og kontrollpremier, rabatter for ikke-kontrollerende poster og likviditetsrabatter som egenkap ved eiendelen eller forpliktelsen som skal måles (IFRS 13.69).

En blokkjustering er en reduksjon i den noterte prisen til et finansielt instrument som inntreffer når en markedsaktør selger en stor beholdning av instrumenter samtidig og markedets normale handlede volum ikke er tilstrekkelig til å absorbere volumene som selges. En blokkjustering er spesifikk for transaksjonen, ikke for instrumentet.

Kontrollpremier, rabatter for ikke-kontrollerende interesser og rabatter for manglende likviditet reflekterer egenskaper ved eiendelen eller forpliktelsen som skal måles til virkelig verdi. Forutsatt at disse justeringene er konsistente med vurderingsenheten for eiendelen eller forpliktelsen, kan disse hensyntas i målingen av virkelig verdi. I alle tilfeller skal noterte priser i aktive markeder benyttes uten justering ved måling av virkelig verdi, med enkelte unntak (IFRS 13.79).

Tabell 22.1 Tre eksempler på rabatter og premier og om virkelig verdi skal justeres for disse.

Eksempler på premie eller rabatt	Blokkjustering (eller blokkrabatt)	Kontrollpremie	Likviditetsrabatt
Kan virkelig verdi justeres for slike premier eller rabatter?	Nei.	Ja, i noen tilfeller.	Ja, i noen tilfeller.
I hvilke situasjoner vil slike kunne oppstå?	Når et selskap selger en stor beholdning av instrumenter sammen og markedets normale handelsvolum ikke er stort nok til å absorbere volumene.	Når et selskap kjøper en kontrollerende interesse i et annet selskap.	Når en eiendel eller forpliktelse ikke lett kan kjøpes eller selges, for eksempel på grunn av at det ikke er et etablert marked med kjøpere og selgere klare til å gjøre transaksjoner eller som et resultat av restriksjoner.
Eksempel	Et selskap eier 10 prosent av et børsnotert selskap. Eierandelen er betydelig større enn daglig omsetningsvolum. Et eventuelt salg av hele eierandelen, vil resultere i at aksjekursen faller med 20 prosent.	Et selskap kjøper en kontrollerende post i et privat selskap og konkluderer med at virkelig verdi på den kontrollerende posten er høyere enn verdien av de enkeltstående aksjene på grunn av muligheten til å kontrollere selskapet.	Aksjer i et unotert selskap uten noe likvid marked for aksjen.
Hva representerer premien eller rabatten?	Forskjellen i pris for å selge: <ul style="list-style-type: none"> • en individuell eiendel eller forpliktelse, og • hele selskapets beholdning. 	Forskjellen i pris for å selge: <ul style="list-style-type: none"> • enkeltstående aksjer i det kontrollerte selskapet, og • hele den kontrollerende posten. 	Forskjellen i pris for å selge: <ul style="list-style-type: none"> • en eiendel eller forpliktelse som er likvid, og • en identisk eiendel eller forpliktelse som ikke er likvid.

IASB har vurdert hva som er vurderingsenheten for investeringer i datterselskaper, tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet, hvor spørsmålet var om vurderingsenheten er investeringen i sin helhet eller de individuelle instrumentene som til sammen utgjør investeringen, men har ikke klargjort sitt syn på spørsmålet¹. Hvis det er investeringen i et notert datterselskap, felleskontrollert selskap eller tilknyttet selskap i sin helhet som utgjør vurderingsenheten, medfører dette at om verdien på investeringen beregnes ut fra prisen på de individuelle instrumentene

¹ Se nærmere omtale i IASBs Feedback Statement on the implementation of IFRS 13 fra desember 2018.

som til sammen utgjør investeringen, så skal denne justeres for å ta hensyn til en eventuell premie eller rabatt som reflekterer den kontrollerende eller ikke-kontrollerende interessen som investeringen utgjør. Om det i stedet er de noterte finansielle instrumenter, skal likevel virkelig verdi måles som den noterte prisen (P) multiplisert med antatt instrumenter eid (Q), altså som $P \times Q$ uten noen justering.

Teorieksempel 22.8: Rabatt for størrelse

Bank X har én OTC-derivatkontrakt med pålydende verdi 1 milliard. Dette er en pålydende verdi som er vesentlig over det som er vanlig for denne type kontrakter. Bank Y har 100 OTC-derivatkontrakter hvor hver kontrakt har en pålydende verdi på 10 millioner. Denne pålydende verdien er vanlig for denne type kontrakter.

Samlet pålydende er 1 milliard for begge bankene, og markedseksponeringen er den samme (ser bort fra kredittrisiko), men det vil være vanskeligere for bank X å omsette sin kontrakt enn for bank Y å omsette sine kontrakter. Den høye pålydende verdi på kontrakten til bank X er en egenskap ved selve instrumentet og markedsaktører ville sannsynligvis innarbeidet en rabatt i prisingen av kontrakten. Bank X kan da ta hensyn til denne rabatten i virkelig-verdi-måling av sin OTC-derivatkontrakt.

For bank Y vil hver kontrakt være vurderingsenhet ved verdimåling. Markedsaktører vil antakeligvis ikke innarbeide en størrelsesrabatt ved prising av hver kontrakt siden pålydende er i samsvar med det som er vanlig i markedet. Bank Y kan ikke redusere verdien av den samlede beholdningen med rabatt for størrelse siden dette ville vært en blokkjustering som etter IFRS 13.69 ikke skal redusere virkelig verdi.

22.12.3 Inndata basert på kjøps- og salgskurser

Kjøpskursen er den prisen som en megler eller «market-maker» er villig til å kjøpe en eiendel for (eller påta seg en forpliktelse for). Salgskursen er den prisen som en megler eller «market-maker» er villig til å selge en eiendel for (eller overta en forpliktelse for). Intervallet mellom disse to kursene («bid-ask-spread») representerer en margin en megler krever for å være villig til å skape et marked for et bestemt verdipapir. Et slikt intervall mellom kjøps- og salgskurs er bare relevant for finansielle instrumenter, og bare i markeder hvor en mellommann (fysisk eller i form av en elektronisk plattform) er nødvendig for å skape transaksjoner mellom kjøper og selger.

Bruk av kjøpspriser for eiendeler og salgspriser for forpliktelser er tillatt, men ikke påkrevd (IFRS 13.70). Dersom en eiendel eller en forpliktelse har en kjøpspris og en salgpris, må et selskap bruke den prisen innenfor det intervallet som er mest representativ for virkelig verdi i de omstendighetene som gjelder i virkelig-verdi-målingen. Når denne vurderingen gjøres, skal selskapene evaluere nylig gjennomførte transaksjoner for å finne støtte for hvor i intervallet selskapet er i stand til å selge sine verdipapirer. For noen selskaper vil dette kunne medføre at eiendeler verdsettes basert på kjøpspris, mens forpliktelser verdsettes basert på salgpris. Bruk av den prisen i intervallet som er mest representativ for virkelig verdi gjelder

uavhengig av om inndata (dvs. kjøps- og salgskurser) er observerbare eller ikke. Selskapene skal imidlertid være konsistente i anvendelsen av dette konseptet.

Som en praktisk tilnærming er det tillat å benytte «mid-market»-prising, dvs. priser basert på snittet av kjøps- og salgskurs, eller andre prisingskonvensjoner som benyttes av markedsaktører (IFRS 13.71).

22.12.4 Eierandeler i investeringsfond

US GAAP inneholder bestemmelser som sier at eierandeler i investeringsfond (for eksempel «private equity»-fond eller «hedgefond») som en praktisk tilnærming kan måles til selskapets andel av den rapporterte nettoverdien av eiendelene til investeringsfondet (Net Asset Value (NAV)). IFRS 13 har ikke tilsvarende bestemmelser, men det er blitt reist spørsmål om hvorvidt tilnærmingen som benyttes etter US GAAP også kan benyttes etter IFRS 13.

Utgangspunktet for måling av virkelig verdi i IFRS 13 er at det er eierandelen i investeringsfondet som skal verdsettes, ikke investeringsfondets underliggende eiendeler som NAV er basert på. Det er likevel forventet at det vil være en nær sammenheng mellom verdien på underliggende eiendeler og verdien på selskapets investering i investeringsfondet, men det trenger ikke alltid være tilfellet. Det har for eksempel vært perioder med store likviditetsrabatter på slike investeringer, slik at prisen som kunne vært oppnådd ved salg av en eierandel i investeringsfondet i markedet, har avveket mye fra rapportert NAV. Dette innebærer at NAV bare kan benyttes som estimat på virkelig verdi i den grad NAV er representativ for den pris som kunne vært oppnådd ved salg av eierandelen i en markedstransaksjon mellom uavhengige parter på balansedagen.

22.12.5 Fastsettelse av virkelig verdi ved fallende likviditet

Fastsettelsen av virkelig verdi blir mer utfordrende ved fallende likviditet i markeder og verdsettelsen kan i mindre grad bestemmes ut fra observerbare priser fra aktivt handlede markeder. Dette så vi spesielt gjennom finanskrisen i kjølvannet av konkursen i Lehman Brothers i 2008. IASB erkjenner at måling av virkelig verdi kan være mer utfordrende i disse situasjonene, og IASB påpeker at også selve verdien av eiendeler og forpliktelser kan bli påvirket når likviditeten i et marked faller. Det er følgelig viktig for verdimålingen å fastslå om likviditeten faktisk har falt. Som indikasjoner på fallende likviditet i et marked peker IASB på forhold som få transaksjoner, prisnoteringer som ikke er oppdaterte, volatilitet i priser, bortfall av korrelasjoner mellom indekser og eiendeler eller forpliktelser, økninger i likviditetspremier, høye eller vesentlig økte «bid-ask-spreads» og lite offentlig informasjon om gjennomførte transaksjoner (IFRS 13.B37).

Dersom det slås fast at det har vært et vesentlig fall i likviditet i et marked, sammenlignet med den normale aktiviteten i markedet, innebærer det at det kan være behov for å gjøre ytterligere analyser av transaksjoner eller noterte priser. Et fall i likviditet i et marked trenger imidlertid ikke bety at en observert pris ikke representerer virkelig verdi, eller at det ikke er en velordnet transaksjon. Dersom et selskap slår fast at en observert pris ikke representerer virkelig verdi, for eksempel på grunn av at det ikke er en velordnet transaksjon eller på grunn av at prisen er for en lignende, men ikke identisk, eiendel, vil det være behov for å gjøre justeringer i prisen som kan være vesentlige dersom prisen skal brukes som en basis for å måle virkelig verdi. Standarden angir ikke noen spesifikk metode for å gjøre slike justeringer, dette må vurderes ut fra omstendighetene. Ved et fall i likviditet kan det også være behov for å bruke flere verdsettelsesmetoder for å estimere virkelig verdi. Når flere metoder benyttes for å estimere virkelig verdi, må rimeligheten til intervallet av virkelig-verdi-estimer vurderes med formål om å finne det punktet i intervallet som er mest representativt for virkelig verdi under gjeldende markedsforhold.

Transaksjoner kan bli vurdert å ikke være velordnet for eksempel dersom det er tale om tvungne likvideringer eller nødsalg (IFRS 13.B43). Et selskap trenger ikke gjøre uttømmende undersøkelser for å avgjøre om en transaksjon er velordnet, men må vurdere informasjon som er rimelig tilgjengelig. Dersom det slås fast at en transaksjon ikke er velordnet, skal denne transaksjonen tillegges liten eller ingen vekt i fastsettelsen av virkelig verdi.

22.12.6 Bruk av prisinformasjon fra tredjepart

IFRS 13 er ikke til hinder for bruk av prisinformasjon fra tredjepart, slik som prisinformasjon fra prisingstjenester eller meglere, dersom selskapet har slått fast at prisene er fastsatt i tråd med IFRS (IFRS 13.B45–B47). Et selskap må derved forstå grunnlaget for utarbeidelsen av disse prisene for å kunne bruke disse i fastsettelsen av virkelig verdi, og hvorvidt prisinformasjonen representerer faktiske, velordnede og tidsmessige transaksjoner eller er basert på en verdsettelsesmetode som reflekterer markedsaktørers forventninger og antakelser. Dette gjelder spesielt ved fallende likviditet. Det skal også legges mer vekt på priser som representerer bindende tilbud enn indikative priser.

22.13 Virkelig-verdi-hierarkiet

IFRS 13 inneholder et treleddet verdsettelseshierarki, hvor verdsettelse kategoriseres ut fra hvilken type inndata som er benyttet i verdsettelsen, jf. tabell 22.2 (IFRS 13.72–90). Kategoriseringen i hierarkiet sier noe om graden av subjektivitet i fastsettelsen av

virkelig verdi, og kategorisering i hierarkiet er sentralt når det skal gis opplysninger om virkelig-verdi-målinger. Hierarkiet gir høyest prioritet til (ikke justerte) noterte priser i aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser (inndata på nivå 1) og lavest prioritet til ikke-observerbare inndata (inndata på nivå 3). En virkelig-verdi-måling skal kategoriseres i sin helhet på samme nivå i hierarkiet som inndata på det laveste nivået som er av betydning for hele målingen (IFRS 13.73).

Tabell 22.2 Virkelig-verdi-hierarkiet.

	Definisjon	Eksempel
Nivå 1	Noterte priser (ikke justerte) i aktive markeder for identiske eiendeler eller forpliktelser som foretaket har tilgang til på måletidspunktet.	Noterte priser for en aksje handlet på Oslo Børs.
Nivå 2	Andre inndata enn noterte priser som omfattes av nivå 1 og er observerbare for eiendelen eller forpliktelsen, enten direkte eller indirekte, herunder også markedsbekreftede inndata.	Renter og rentekurver observerbare for regelmessig handlede løpetider, implisitte volatiliteter og kredittspreader.
Nivå 3	Ikke-observerbare inndata for eiendelen eller forpliktelsen.	Estimerte kontantstrømmer brukt til å verdsette et forretningssegment eller tilknyttet selskap som ikke er børsnotert.

Hvorvidt et instrument er handlet i et aktivt marked eller ikke, kan være avgjørende både for hvordan virkelig verdi skal bestemmes og for kategoriseringen i verdsettelseshierarkiet. Et aktivt marked er i Vedlegg A til IFRS 13 definert som «et marked der transaksjoner for eiendelen eller forpliktelsen finner sted med tilstrekkelig hyppighet og volum til å gi løpende prisinformasjon».

Nivå-2-verdsettelse omfatter også verdsettelse basert på markedsbekreftede inndata. Markedsbekreftede inndata er inndata fastsatt gjennom matematiske eller statistiske metoder, slik som korrelasjons- eller regresjonsanalyse, hvor inndata i analysen og/eller resultatene kan bekreftes mot observerbare markedsdata. Dersom en slik analyse skal benyttes med formål for finansiell rapportering, bør den statistiske godheten til analysen vurderes ut fra vanlige statistiske kriterier og prediksjonsevne.

Virkelig-verdi-hierarkiet fokuserer på hvilke inndata som er benyttet i verdsettelsen, ikke på hvilke verdsettelsesmetoder som er benyttet. Selv om tilgangen på inndata kan påvirke hvilke verdsettelsesmetoder som er benyttet til å måle virkelig verdi, så gir ikke IFRS 13 noen prioritering av en verdsettelsesmetode fremfor en annen (IFRS 13.74). Valg av verdsettelsesmetode vil kunne innebære

betydelig skjønn og avhenger av egenskaper ved eiendelen eller forpliktelsen og markedet som markedsaktørene ville gjort transaksjoner i.

Selv om verdsettelsesmetodene i seg selv ikke er gjenstand for klassifisering i et verdsettelseshierarki, er de risikjusteringene som markedsaktører vil kreve for å kompensere for en risiko som inngår i en verdsettelsesmetode, inndata som må vurderes i forhold til verdsettelseshierarkiet.

Standarden gir eksempler på markeder hvor det kan foreligge observerbare inndata (IFRS 13.B34), og eksempler på inndata for eiendeler og forpliktelser på henholdsvis nivå 2 og nivå 3 (IFRS 13.B35-B36).

22.14 Opplysninger

Kravene til opplysninger om virkelig-verdi-måling innenfor IFRS har variert. Mange standarder har imidlertid, som et minimum, krevd informasjon om metoder og vesentlige forutsetninger benyttet i målingen. I tillegg har mange standarder krevd opplysninger om hvorvidt målingene er gjort med utgangspunkt i observerbare priser fra nylig gjennomførte markedstransaksjoner i samme eller lignende eiendel eller forpliktelse.

IASB besluttet at når de har etablert et felles rammeverk for måling av virkelig verdi, så skulle de også forbedre og utvide opplysningene om virkelig-verdi-målinger. Disse opplysningskravene skulle avgrenses til virkelig-verdi-målinger foretatt etter førstegangsinnregning av eiendelen eller forpliktelsen, siden andre IFRS standarder omhandler opplysninger ved førstegangsinnregning. For eksempel gir IFRS 3 krav til opplysninger om måling av eiendeler og forpliktelser overtatt i en virksomhetssammenslutning.

Formålet med opplysningskravene i IFRS 13 er å gi brukerne av regnskapet informasjon om verdsettelsesmetoder og inndata benyttet i disse metodene, samt å gi informasjon om hvordan virkelig-verdi-målinger med ikke-observerbare inndata har påvirket resultatet og andre inntekter og kostnader i perioden.

Tabell 22.3 gir en oversikt over kravene til opplysninger om virkelig-verdi-målinger (IFRS 13.93-87). Det skilles mellom opplysninger om målinger som gjennomføres på gjentatt basis hver periodeslutt, opplysninger om enkeltstående målinger, og opplysninger om virkelig-verdi-målinger som bare gis som noteinformasjon.

Tabell 22.3 Krav til opplysninger om virkelig verdi.

	Gjentatt virkelig-verdi-måling	Enkeltstående virkelig-verdi-målinger etter førstegangsinnregning	Ikke målt til virkelig verdi, men note-opplysning om virkelig verdi
Virkelig verdi ved utløpet av rapporteringsperioden	✓	✓	✓
Årsak til måling til virkelig verdi		✓	
Nivå i verdsettelseshierarkiet	✓	✓	✓
Beløp overført mellom nivå 1 og nivå 2, årsaken til overføringene, og prinsipper for å bestemme når en overføring har funnet sted	✓		
Eventuelle avvik mellom beste mulige og eksisterende bruk, og i så fall årsaken til det	✓	✓	✓
For nivå 2 og 3, en beskrivelse av verdsettelsesmetode(r) og -inndata brukt	✓	✓	✓
For nivå 2 og 3, eventuelle endringer i verdsettelsesmetode(r) og årsak til endring	✓	✓	✓
For nivå 3, kvantitativ informasjon om vesentlige ikke-observerbare inndata	✓	✓	
For nivå 3, en beskrivelse av verdsettelsesprosessen	✓	✓	

Opplysningene i tabell 22.3 skal gis for hver klasse av eiendeler og forpliktelser som er målt til virkelig verdi eller hvor virkelig verdi er opplyst om. De kvantitative opplysningene skal gis i tabellform om ikke et annet format er mer hensiktsmessig (IFRS 13.99).

Praksiseksempel 22.5 Virkelig verdi per klasse og nivå

KLP har i sitt årsregnskap for 2022 opplyst om virkelig verdi per klasse og nivå for eiendeler og forpliktelser målt til virkelig verdi på følgende vis.

31.12.2022 MILLIONER KRONER	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3	Sum
EIENDELER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Tomter	0	0	1 377	1 377
Bygg	0	0	92 615	92 615
Investerings eiendom	0	0	93 992	93 992
Utlån til virkelig verdi	0	0	0	0
Sertifikater	2 254	5 815	0	8 069
Obligasjoner	21 099	110 390	0	131 489
Obligasjonsfond	0	8 129	9 835	17 964
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	23 353	124 333	9 835	157 521
Utlån og fordringer	23 459	835	0	24 294
Aksjer	229 463	5 131	3 378	237 972
Aksjefond	2 067	0	60	2 127
Eiendomsfond	0	2 165	4 349	6 514
Spesialfond	0	0	0	0
Private Equity	0	0	35 785	35 785
Aksjer og andeler	231 530	7 297	43 572	282 399
Finansielle derivater	0	6 820	0	6 820
Sum eiendeler regnskapsført til virkelig verdi	278 342	139 285	147 399	565 026
FORPLIKTELSER REGNSKAPSFØRT TIL VIRKELIG VERDI				
Finansielle derivater gjeld	0	3 158	0	3 158
Gjeld til andre kredittinstitusjoner og annen gjeld ¹	4 326	1 302	0	5 628
Sum forpliktelser regnskapsført til virkelig verdi	4 326	4 460	0	8 786

Kilde: KLP, Årsrapport 2022, utdrag fra note 7.

Opplysningskravene i IFRS 13 fokuserer særlig på gjentatte nivå-3-målinger. For disse skal det gis en avstemming av utgående balanse mot inngående balansen hvor følgende vises separat (IFRS 13.93 €-(f)):

- Samlet gevinst og tap innregnet i resultatet for perioden og hvilke linjer i resultatet disse er innregnet på
  - Herav urealiserte gevinster og tap knyttet til eiendeler og forpliktelser som fortsatt holdes ved utløpet av perioden, og hvilke regnskapslinjer disse er innregnet på
- Total gevinst og tap for perioden innregnet i andre inntekter og kostnader, og hvilke linjer disse er innregnet på
- Kjøp, salg, utstedelser og oppgjør (hver av disse skal vises separat)
- Beløp overført inn og ut av nivå 3 med begrunnelse for overføring, og selskapets regnskapsprinsipp for å bestemme når en overføring har funnet sted. Redegjørelse skal gjøre separat for overføringer henholdsvis inn og ut av nivå 3

Praksiseksempel 22.6 Avstemming av endringer i nivå 3

Storebrand har i sitt årsregnskap for 2022 vist en avstemming av endringer i virkelig verdi på derivater og finansielle investeringer klassifisert på nivå 3.

FINANSIELLE INSTRUMENTER OG EIENDOMMER TIL VIRKELIG VERDI - NIVÅ 3

NOK mill.	Aksjer	Andeler	Utlån til kunder	Selskapsobligasjoner	Obligasjonsfond	Investeringseiemdommer	Eierbenyttet eiendom
Balanse 1.1.22	376	14 678	7 932	8	12 663	33 376	1 659
Netto gevinster/tap på finansielle instrumenter	-268	1 318	-204		233	-380	51
Tilgang	250	762	367		1 501	1 448	61
Salg	44	1 432	-802		-258	-610	
Valutajustering		-85	-214		-329	-364	-86
Annet			-2			10	4
Balanse 31.12.22	402	18 105	7 076	8	13 810	33 482	1 689

Kilde: Storebrand, Årsrapport 2022, utdrag fra note 13.

For gjentatte nivå-3-målinger er det videre krav om å gi følgende opplysninger:

- En kvalitativ beskrivelse av sensitivitet overfor endringer i ikke-observerbare inndata, dersom en endring i slik inndata vil kunne resultere i vesentlig høyere eller lavere virkelig verdi
- Ved gjensidig avhengighet («interrelationships») mellom inndata som nevnt i forrige punkt og andre ikke-observerbare inndata, en beskrivelse av denne gjensidige avhengigheten, samt hvordan den kan forsterke eller forminske effekten av endringer i ikke-observerbare inndata
- Kvantitativ informasjon om ikke-observerbare inndata benyttet i verdsettelsesmetoder

For finansielle eiendeler og forpliktelser skal det gis opplysninger om hvorvidt en endring i en eller flere ikke-observerbare inndata til rimelig mulige alternative antakelser vil endre virkelig verdi vesentlig, og i så fall effekten av en slik endring i inndata.

Etter IFRS 13 er det gitt anledning, som et unntak, til å benytte seg av en porteføljebasert tilnærming til måling av finansielle eiendeler og finansielle forpliktelser med utlignende posisjoner i markedsrisiko eller kredittisiko. Har selskapet benyttet seg av dette unntaket, skal dette opplyses om, jf. IFRS 13.96.

Om det foreligger en ikke-separerbar tredjeparts kredittforbedring for en finansiell forpliktelse målt til virkelig verdi, skal dette opplyses om, samt hvorvidt denne er reflektert i virkelig-verdi-målingen.

Omfanget av opplysninger om virkelig-verdi-målinger kan gjøre det krevende å tilfredsstille kravene i IFRS 13. I IFRS 13.92 pekes det på at et selskap må vurdere detaljeringsgraden og aggregeringsnivået på de opplysningene som gis ut fra formålet med opplysningskravene. Det vil kreve skjønn å innhente og opplyse på et aggregeringsnivå som er meningsfullt for brukeren, og samtidig praktisk for regnskapsavlegger. Er ikke de opplysningene som gis i samsvar med standarden tilstrekkelig til å oppfylle formålene, skal et foretak gi de tilleggsopplysningene som er nødvendige for å oppfylle disse formålene.

